

הדלקת נרות
ירושלים 4:06
הל אביב 4:20
צאת השבת
ירושלים 5:20
הל אביב 5:21

עלון תורני

הרבני תורה

יו"ל ע"י ביהמ"ד וכולל אברכים דרכי תורה - וכולל שערים המצויינים - רחובות

דבר המצרפת

אל תתבלבל!

מעשה שהיה באחד מגדולי ישראל לפני יותר ממאתים שנה, שנחמד על-ידי שלטון הרשע ברוסיה כמרגל את ארצם, או כפועל נגד הוקיהם, והוזמן לחקירה. בהגיעו, נכנס לחדר, וראה שהחוקרים יושבים בוות שמאל. אזי צעד דרך ימין החדר, אף שלא היה שם מאומה. הם צעקו לו שיכנס ישר אליהם, אך הוא לא שעה לדבריהם והמשיך במסלולו, עד שהגיע אלם. וירא אותם והינם זועפים וזועמים לאמר מדוע ככה עשית להאריך את הדרך חנם. ענה להם, ומה-בכך, סוף סוף הגעתי אלכם. ועתה תשאלו מה שברצונכם לחקור ממני. אך לא שכך כעסם בכך, והרעימו עליו בקולם, אבל למה עשית סיבוב כזה. אמר להם, לפי שכלל הוא בתלמודו (יומא דף טו, ב) "כל פנות [כמו פניות] שאתה פונה, לא יהיו אלא דרך ימין". וכך אנחנו היהודים עושים בהקפות שבסוכות, ובכל כיוצא בזה. על כן גם עתה עשיתי כפי מצות חכמינו ז"ל. כששמעו אותם רשעים כן נסתתמו טענותיהם, אף שניכר היה כי לא שקטו מרוגזם. ולאחר שחקרו אותו יצא מהם בשלום.

לאחר זמן נודע ונתברר מדוע יצא קצפם על-כך. הם עשו בערמה גומא במקום ההילוך הרגיל, אלא שביסו אותה בשיטה. והנחקר המהלך לקראתם בתום-לב לצד שמאל, נופל לפתע פתאום לתוך אותה גומא, נחבל ונפצע. ועל-ידי זה כשהם חוקרים אותו אז במצב כזה, דעתו מבובלת מאד מכל מה שהיה בדעתו מעיקרא להסתיר ולטנות את טעמו, ונלכד ברשת זו טמנו לו. ואותו גדול וצדיק, שיישר אורחותיו כתורה וכמצוה לילך לצד ימינו, ה' לא יָצַבו בידם, וחילצו מכף מבקשי נפשו לטפוף את דמו. אשרי צדיק מתהלך בתומו [מתוך ספר נפלאות מתורתך - הפרשת בהעלותך עמוד רסז].

שיטתם הנלוזה של החוקרים הרוסיים מזכירה עד מאד את שיטתו של היצר הרע. היצר יודע שאין הוא יכול לאדם כשהכל הולך על מי מנוחות והאדם מיושב בדעתו ויודע את אשר לפניו. ולכן מתחילה הוא משתדל בכל מאדו לבלבל את האדם ולהביא עליו כל מיני טרדות והפרעות בעבודת ה', והאדם שאינו יודע שהכל עתה היצר, נופל ברשת שנטמנה לו ומאבד מעלילות הדעת, ומכאן ועד לירידה רוחנית ורפיץ הדרך קצרה מאד.

ולכן על האדם לקדש את היציבות בבחינת "אמת ויציב", ולא לתת לשום דבר שבעולם מטרד ככל שיהיה להסיח את דעתו מעבודתו הרוחנית, ולא יבטל בשום פנים ואופן את קביעותו ללימוד תורה ולתפילה. וכשהאדם מתחיל ב"אמת ויציב" סופו לזכות ל"גאל ישראל", כי הקב"ה מושיע אותו מיצריו, וזוכה לראות רוב טובה וברכה ה'.

שבת שלום!

פניני הפרשה

אם הבנים

הרה"ג רונן גולן שליט"א
ראש כולל "שערים המצויינים"
ומח"ס "רינונה של תורה"

הנה ידוע שהדודאים מסוגלים להריון, וכמבואר בזה"ק (ח"א קלד:) בפרשתנו. וכן כתב הספורנו (בראשית ל יד), "וילך ראובן, כשראה שאמו מצטערת על שעמדה מלדת. ויצא דודאים, הם מין עשב טוב הריח, וטוב אל התולדה". ולאור זאת הקשה הגרא"ל שטיינמן שליט"א באילת השחר (בראשית ל טו) מהו הפשט בדברי רש"י "לכן ישכב עמך הלילה - שלי היתה שכיבת לילה זו, ואני נותנה לך תחת דודאי בנד. ולפי שזלזלה במשכב הצדיק לא זכתה להקבר עמו". ולכאורה מדוע יש בכך משום זלזול בצדיק, והרי רחל לא עשתה כן אלא כדי שתזכה להעמיד תולדות בסגולת הדודאים.

ובספר "ויבינו במקרא" הקשה עוד, מהו שהשיבה לאה לרחל "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני", והלא אחותה מבקשת ממנה דבר המסוגל לישועה בעבורה, והיאך לא נתנהו לה. ועוד, שבודאי היתה לאה מחוייבת בזה לרחל שויתרה בעבורה על נישואיה ליעקב. וביותר, שאף לאה עצמה היתה מתפללת על רחל שתזכה לבנים, וכדברי המדרש (ילקוט"ש בראשית רמז קל), "בהרבה תפילות נפקדה רחל, בזכות עצמה, ובזכות אחותה, ובזכות יעקב", ומדוע מיאנה לאה לסייע בעדה לזכות לישועה.

יסוד הענין שמון בדברי הרמב"ן (פס' טו) - "המעט קחתך את אישי, היינו המעט ממך שתקחי את אישי כאילו את אשתו ואני האָמָה, ואף תעשי עצמך גְּבֵרֶת, לקחת הדודאים". והיינו, כי רחל היתה עיקר בֵּיתו של יעקב, ונחשבה במעלתה יותר משאר נשותיו, וכמו"ש (בראשית כט לא) "וירא ה' כי שנואה לאה", ופירש רבינו בחיי, "חס ושלום שישנאה יעקב, אבל יאמר עליה שנואה בערך רחל שהיתה אהובה ביותר".

ולכן חִפְצָה לאה להעמיד הרבה תולדות מיעקב, כדי שעל ידי כך יהא משכנו קבוע גם אצלה. ואף קראה את שמות בניה על שם כך, ראובן - "כי ראה ה' בעיני כי עתה יאהבני אישי", שמעון - "כי שמע ה' כי שנואה אנכי, לוי - "הפעם לולה אישי אלי". [והבאר שבע (הוריות י:) כתב, שחז"ל החשיבו את מעשיה של לאה בעיני זה, כמצוה שלא לשמה, היות ונתכוונה להסיר השנאה מבעלה, וכן שתרַבָּה האחות והרעות עימן].

ברם, לאחר לידת יהודה, עמדה לאה מלדת, ולכך שמחה כשהביא לה ראובן את הדודאים כי על ידם תלד בנים נוספים ליעקב. אולם, אף רחל חפצה בהם, באשר לא זכתה כלל לבנים באותה שעה, ולשם כך ביקשה מלאה שתעניק לה את דודאי בנה. וביאר הגרמ"מ קארפ שליט"א שזהו שאמרה לאה "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני", כי רחל היתה עיקר משכנו של יעקב למרות שלא היתה בעלת הבנים, ומשום כך נתאמצה לאה להוליד בנים ליעקב, כדי שיקבע משכנו אצלה. ועתה אם תתן לרחל את הדודאים, יִצָר מצב שהיא - לאה - תעמוד מלדת, ורחל תזכה מלבד הבעל גם לבנים, ובכך יִגָרַע חלקה של לאה.

ועל טענה זו השיבה רחל תשובה נוראה, "לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנד". דהיינו, שבשביל לזכות בבנים היא מוכנה לוותר אפילו על משכב הבעל הצדיק, כי בחסרון הבנים "מתה אנכי". ונמצא, שהויכוח בין לאה לרחל היה מה עדיף יותר, האם הבעל או הבנים, לרחל עדיפים הבנים, וללאה עדיף הבעל, שהרי הסכימה לוותר על הדודאים למען יעקב.

ולפי זה יתבאר, שמה שלא נקברה רחל עם יעקב לא היה בתורת עונש, אלא שכאשר העדיפה רחל את הבנים על פני הבעל מחמת חשיבותם בעיניה, ומסירות נפשה עליהם, קבעה בכך את מקום קבורתה ומִשְׁכָּנָה לדורות אצל ישראל בניה, ולא במערת המכפלה עם בעלה. ולעומתה, נקברה לאה - שבעבורה העיקר הוא הבעל - עם יעקב. וזהו שדרשו חז"ל (שכל טוב בראשית פמ"ח), "בשעה שיצאו ישראל לְגֹלוֹת, ועברו ליד מקום קבורתה של רחל, התחילה נשמתה בוכה, שנאמר רחל מבכה על בניה". כי רחל היא אִם הבנים, ואצלה חשובים הבנים יותר מכל, ולכך מעתירה ומתחננת היא לפני יושב מרומים, שיחמול ויחוס על בניו-בניה, ויושיעם מצרתם וגלותם.

וזהו הרובד הפנימי במה שמצינו שדוקא בשעה שראה יעקב את רחל באה עם הצאן, בכה על שלא תיקבר עימו. כי רחל לא נקברה עם יעקב דוקא מחמת היותה "באה עם הצאן", הלא הם ישראל קדושים בניה של רחל (ב"ר ע, ו). ובעבור הקשר האמין שבין האם-רחל, לבניה-ישראל, נקברה אצלם ולא אצל בעלה.

העֲלוֹן מוקדש לַעֲלִיּוֹ נשמת: המנוח אמיר בן מוזל ז"ל * דוד בן רצון ז"ל * מנחם מנדל בן ברוך ז"ל * משה בן שמעה ז"ל * המנוח יהודה בן פריזאד ז"ל * חסן עמרם בן זוהרה ז"ל * רפאל בן מסעודה ז"ל * יהודה בן סופי ז"ל * חיים וולוויל בן ר' נח ז"ל * חיים בן שמעון ז"ל * שלום בן אהרון ושמעה ז"ל * אליהו בן נעים ז"ל * יצחק בן אסתר ז"ל * לוי בן סאלם ז"ל * אליהו בן יצחק ז"ל * יוסף בן יהוא ז"ל * ג'מיל בן רגינה ז"ל * אברהם בן ציפורה ז"ל * יצחק בן ג'מילה ז"ל * יששכר בן יהודה ז"ל * אליעזר בן מימא ז"ל * יהודה בן זכריה ז"ל * ר' קלמן יצחק בן רבקה ואברהם ז"ל * סעדיה בן שלום ושרה ז"ל * דוד בן שלמה ז"ל * פרוי בן עזריה ז"ל * שלמה בן אברהם ז"ל * שמואל בן חיה ז"ל * ת.נ.צ.ב.ה.

ראש כולל "שערי בינה"
הרה"ג אביחי יששכר שליט"א

בענין מעשר כספים

איתא בשו"ע ה' צדקה ס' רמט' סע'א שיעור נתינתה, אם ידו משגת יתן כפי צורך העניים ואם אין ידו משגת כ"כ יתן עד חומש נכסיו מצוה מן המובהק, ואחד מעשרה מידה בינונית, פחות מכאן עין רעה וחומש זה שאמרו שנה ראשונה מהקרן מכאן ואילך חומש שהרויח בכל שנה, ע"כ.

הנהגה כל הלומד הלכה זו אינו יודע מדין מה נחית להאי הלכה אי מדין צדקה או שהיא הלכה במעשר כספים, שהרי אם שייך לדיני צדקה אחר נתינתה יהא חייב להוציא מעשר כספים או דלית ליה למרן דין מעשר כספים כלל. או אולי זה דין מעשר כספים והוא בכלל חיובי הצדקה.

עוד איתא שם סע' ב' לעולם אל ימנע אדם עצמו פחות משלישית השקל לשנה ואם נתן פחות מזה לא קיים מצות צדקה עכ"ל והב"י על הטור כתב דהוא מב"ב ט"א, מימרא דרב אסי לעולם אל ימנע וכו' שוא' והעמדתו עלינו שלישיית השקל בשנה לעבודת בית א-לקינו וכתה ר' על הגמ' שם משליש השקל בצדקה שנה נראה דזה שיעור המועט שמחוייב כ"א ליתן צדקה גרשוה וזהו שכתב מרן, שאם נתן פחות מכך לא קיים מצות צדקה. וא"כ מש"כ בס' א' הוא מידת חסידות ובמדה זו יהיה עין יפה בינונית ורעה. הוא דבר תמוה לפרש כן, ונראה יותר שמש"כ מרן בסע"ב הוא למי שאינו עובד שהוא עכ"פ לא פחות משלישית השקל שהיא חובת הצדקה אף ליושב בטל וכ"כ הב"ח כאן בד"ה ומ"ש לעולם בפירושו השני וז"ל א"נ אפילו דחיקא ליה עכ"ל וכוונתו שהוא מתפרנס דהא דייק ליה מהרמב"ם שכתב אפי' עני המתפרנס מן הצדקה.

ומהפרישה סע'ב משמע דמעשר כספים איירי שבסופו כתב שחובת המעשר נלמד ממעשר דגן ששם יש שני עישורים אחד ללוי ואחד לעני ומעשר עני מתעשר ממה שנשאר אחר מעשר ראשון ממה שנשתייר ולא מעשר מהכל גם כאן, מש"כ מכאן ואילך חומש שהרויח בכל שנה ולא מהכל דא"כ תפחת הקרן א"כ לדבריו אינו ענין חובת צדקה אלא חובת עישור רווחיו שהרי כתב שהוא דומה למעשר דגן משמע אינו קשור רק שעשאוהו כמו שאנו מכירים במקום אחר היינו בדין כדלעיל, אף שאפשר לומר קצת אחרת כך נראה יותר כוונתו. ועין לקמן בס"ד בביאור הט"ו נראה שכך דעת הפרישה. והב"י על טור בר' הסימן כתב על מה שכתב הטור כפי צורך עניים כמו שנתבאר בר"ס ק"ן היינו כמה נותנים לעני די מחסורו וכו' ומ"ש ואם אין ידו משגת לכל צורך עניים וכו' עד חומש וכו' ואחד מעשרה מידה בינונית וכו' כן כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות מתנות עניים. והמעניין שם ברמב"ם יראה ששם מדבר במצות הצדקה כפי שפתח בראש הפרק מצות עשה ליתן צדקה וכו'. כמו שפתח מרן ברס"ר רמז' ועל זה כתב וז"ל בא העני ושאל די מחסורו ואין יד הנותן משגת נותן לו כפי השגת ידו וכמה עד חמישית נכסיו מצוה מן המובהק ואחד מעשרה מנכסיו פחות מכאן עין רעה ולעולם לא ימנע מעצמו משלישית השקל בשנה וכל הנותן פחות מזה לא קיים מצות צדקה ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה לאחר עכ"ל והרדב"י שם הביא לירושלמי ששנה ראשונה מן הקרן ואחר כך חומש מן הרווח, עוד כתב הרדב"י שם וז"ל ש"ש ואפילו עני וכו' פ"ק דגיטין אמר מר זוטרא אפילו המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה ואין רשות אלא חובה ודרשינן ליה מקרא דכתיב נתון תתן מן הנותן ע"כ. ונראה לבאר בדעת הרמב"ם וטו"ש שאינו מדין מעשר כספים אלא מדין צדקה ודייק לישנא דהרמב"ם בא עני וכו' היינו דאם לא יבואו עניים אין לו חיוב ורק חייב בשלישית השקל לשנה לפחות אבל אם בא עני מתחילים חיובים אלה עליו ובאמת לא כתבו הטו"ש מדין מעשר כספים כלל ולכן מ"ש הרדב"י גבי עני שמחוייב לתת זה דווקא מחיוב צדקה כדדייק מר זוטרא המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה ואינו עניין למעשר כספים לחייב מי שמקבל ממון לעשרו אלא שאם בא אליו עני מדין צדקה יחול החיוב.

ונ"ל שכיון שרחוק המציאות שלא יהיו עניים וממילא תמיד עכ"פ יצטרך להפריש ע"כ לא כתבו הרמב"ם והטו"ש דינא דמעשר כספים שהרי תמיד יתחייב בו מדין צדקה ועוד שעיקרו של מעשר כספים כתבו הפוס' שהובא בתוס' מגילה ט"א ד"ה עשר תעשר ושם איתא עשר תעשר כל תבואת זרעך היוצא שנה שנה, אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר, ריבית פרקמטיא מכל שאר רווחים מנין ת"ל"את כל" דהוה מצי למימר את תבואתך מאי כל לרבות ופרקמטיא וכל דבר שמרוויח בו ע"כ ובאמת לא נמצא בסיפרי ואח"כ ראיתי שכבר העירו מזה בברכ"י ס' רנט' אות ג אלא דכולם סמכו על התוס' שבטח אצלם נמצאה נוסחא זו ומי יחלוך, ואולי מזה אפ"ל שלא היה לרמב"ם ספרי זה ואחריו נמשכו הטו"ש ולכן השמיטו דין מעשר כספים.

הב"ח ס' שלא כתב ומה הטעם אין נותנים מעט לפדיון שבויים דהלא כשיגיע לפדות איזה שבוי, צריך להגבות לפדיונו מכל אחד כפי השגת ידו ונמצא שפורע חובו שמוטל עליו לפדות השבוי מכיסו כפי השגת ידו ממ"ע מיהו אין זה אלא ממ"ע מזרע הארץ שהיא מ"ע מן התורה אבל מה שאדם מעשר ממה שהרויח במשא ומתן בכספים ושאר רווחים אינו בכלל זה ויכול ליתן ממנו לפדיון שבויים שהרי אינו חייב בה לא מן התורה ולא מדרבנן עכ"ל.

והט"ו בסוף ס' שלא סעק' לב' תמה על הב"ח דאיך כתב דמעשר כספים שלנו אינו לא מן התורה ולא מדברי סופרים דהרי מבואר דינו לעיל בסימן רמט' סע' א הנ"ל בטו"ש והוא חיוב גמור כמש' כל הפוסקים, והב"י שם כתב לזה מקור מהירושלמי פ"ק דפיאה (ושם איתא אלו הדברים שאין להם שיעור מכללן גמילות חסדים הדא דתימר בגופו אבל בממונו יש לו שיעור וכו') א"ל בתחילה לקרן מכאן ואילך לשכר ע"כ וע"כ כתב שם הט"ו שפרטי דינו נלמדים מדיו מעשר עני ולכן האריך להעתיק הטור לעניין מעשר עני לבאר דיני המעשר ובטח שאין כוונתו שדינו שווה למעשר עני ואינו חל רק השנה השלישית לשמיטה דזה לא יתכן וכמו שמבואר בס' רמט' חיוב גמור ותמיד ולא רק בשנים מסויימות אלא שכיון שהוא חיוב דומים דינו מעשר כספים למעשר עני.

והנלע"ד דדעת מרן היא כדעת הב"ח דקשה למה"ח להבין קושיית הט"ו על הב"ח ס' רמט' הב"ח פירש שם ההלכות ומקורם ולא נעלם מעיניו וא"כ היאך נאמר שמה שכתב בס' שלא' בשופי למאי דנשא ונתן בידו וגם זכר להירושלמי לומר דס"ל להב"ח כמו שהסברנו בדעת מרן דלעיל וזה דווקא בבאו עניים וחיובו מדין צדקה מוקימין להירושלמי דלעיל דגמילות חסדים משמעותה שעכשיו הוא גומל חסדים לאלו שצריכים עד כמה שחייב ליתן דומיא דהפיסקא ואנוהו עד שלישי וגם גמילות חסדים הנ"ל צריך לומר בבאה ליזו וכדכתבנו למעלה דמסתמא תמיד יש עניים מצויים ורחוק המציאות שאינם כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, החיוב שזכר הב"ח הוא בדיני צדקה ומ"ש כאן לגבי דין מעשר כספים אה"נ אינו בשום מקום חיוב אחר שהפריש כך מדיני צדקה או אף שלא היה עני שבא לבקש ואינו מחוייב עכשיו מדין צדקה, ממידת חסידות עבדינן ואינו חיוב לא מן התורה ולא מדברי סופרים ולכן בס' רמט' ציין הב"ח בפ' הנערה שנתפתתה ד' נ' א' שהביאו הירושלמי הנ"ל ומהגמ' משמע "המבזהו" משמע שאין עניים מצויים לכן בלשון כזה ולא בלשון חיוב וזה אף שנוהג במידת חסידות אל יבזבו יותר מחומש ולא ציין הב"ח שממנו יוצא חיוב מעשר כספים דלא ס"ל הכי וכמו שהרמב"ם וטו"ש לדעתו לא סמכו אדבריהם שהרי אצלינו בספרי אינו, וממילא ברוב הזמנים יתחייב בו מדיני צדקה.

והט"ו וכן הגר"א בס' רמט' סעקב' שציין להתוס' ט' א' ס' ל דדין מעשר כספים חיוב הוא ורק שנכתב בהלכות צדקה וכיון שהוא חיוב דינו שוים לדין מעשר עני שהוא חיוב והב"ח ט' בס' שלא סעק"פ הביא להט"ו ועי"ש בפת"ש סעקב' שהביא תשובת מהר"ם מרוטנבורג ס' עד' שכתב ממש כהב"ח ושאינו לא מהתורה ולא מד"ס אלא מנהגא בעלמא ותמה על עוד פוס' ששנמש מהם תשובת מהר"ם וכו"כ שנתמה בתשובה מאהבה, עוד שם כתב שכן העלה בספר משנת חכמים וכתב משמו שמי שנהג הוי של מצוה אין לבטלו אלא לצורך גדול עכ"ל ע"ש.

וצ"ע על הט"ו שהעתיק בהלכות נדרים ס' רטו" סע"ד מעשה באדם אחד שנדר לתת מן הרווח שבא ממנו מעשר וכן נהג כמה ימים ומטה ידו ונתחרט נראה דיכול לחזור בו משום דהרויח לא בא לעולם ואין מקדיש דבר שלא בא לעולם ע"כ נהי דמדבריו לעניין נדרים לית לן בה מיהו מה מה העויל הרי לשיטתו הוא חיוב גמור והיה לו לציין שלא נפטר מלתת משום שהוא חיוב ומה שהוא חלק שם על הפרישה שממנו מקור הדברים זה רק על המשך דבריו שם דוחק יש לומר שמדובר באדם שהוצאות ביתו מרובות ולא נשאר לתת מעשר וס"ל להט"ו כמו שמחשב באדם הוצאות ביתו את רווחיו ועי"ע בכנה"ג מה שכתב על זה ובברכ"י הנ"ל לעיל שמסיים שיסמוך על השם ולא יפרוש אחר שהוציא הוצאות ביתו אלא לפני. ועוד יש לתרץ דאפילו שמעשר כספים הוא חיוב גמור כדבריו אעפ"כ אין כאן מדין נדר וא"כ נהי דחשיב ליה עין רעה אי יפריש פחות ממעשר כדכתב מרן ברס' רמט' במקרה דוחק כזה יכול להקל.

ועתה ראיתי דבעה"ש מבואר בטוב טעם ובהרחבה שכתב שם בביאור דברי מרן בס' כמה דרגות והדרגה הראשונה שהיא חיוב נתינה לעני די מחסורו אשר לא יחסר לו וזו אינה שייכת היום כ"כ שהעניים מרובים יותר שייכת בזמן שישראל היו שרויים באדמתם ומצבם טוב ועניים מועטים אבל היום וכי אדם יתן כל ממנו לעניים והלכה זו אינה שייכת עכשיו בעניותנו אא"כ יש עשיר גדול ועניים מעטים ובה מדין צדקה מחוייב בלי שיעור חומש או מעשר ואם אינו עשיר כ"כ או שעניים מרובים יתן עד חומש או מעשר ואף שאין בזה די מחסורו של העני הלא א"ל לו יותר.

ונראה דאם משאינו נותן מעשר מ"מ מצות צדקה קיים אלא שלא קיימא כראוי (בה אפשר גם להסביר דעת מרן בסע' ב' דלא יפחות עכ"פ משלישית השקל בשנה) וזהו כתרומה שנותן פחות מאחד מחמישים שהיא מידה בינונית וכ"פ שם דברי הרמב"ם דבהלכות צדקה מיירי וכדלעיל, ובהמשך בסע' ה' שאין למעשר כספים שום עיקר מן התורה עכ"פ נראה מדבריו דתקנה מדרבנן איכא וכעין דאורייתא תקון, לעניין ההלכה לרובה נהגו עיין בספר הבית היהודי להרה"ג אהרון זכאי שליט"א חלק ה' אהבת חסד סי' לו' לט' שריכו בטוב טעם ודעת בקצרה איך ינהג אדם והכל לפי דחקו.

משל ונמשל המחיש לנו מהי אהבה אמיתית

בפרשה מסופר שיעקב הגיע ללבן כדי לישא את בתו רחל וידוע כל מה שעשה לבן ליעקב איך שרימיהו ואמר לו שיעבוד 7 שנים ואז יקבל את רחל ולאחר 7 שנים החליף לו את רחל בלאה ואז אמר לו לבן תעבוד אצלי עוד 7 שנים ותמורת זה תקבל את רחל וכ'.

התורה מעידה לנו על יעקב שהשבע שנים הראשונות שעבד תמורת רחל היו בעיניו כימים אחדים. וכפי ש'נא' (כ"ט, כ'): "ויעבוד יעקב שבע שנים והיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה".

והתמיהה גדולה עד מאוד הרי זה הפך המציאות וטבע האדם, שהרי נתאר לעצמנו אדם שבעוד חודש צריך לקבל מתנה יקרת ערך והוא מצפה לה, מאוד פשוט וברור שהאויב הגדול שלו זה "השעון" כיון שהוא מרגיש שהזמן חולף ממש לאט וככל שאדם יותר מצפה לדבר מרגיש שהזמן כמעט ולא עובר.

וא"כ אחרי שהגענו להכרה שזו המציאות איך התורה מעידה על יעקב ששבע שנים שבעצם אמורות לעבור כמו שבעים שנה עברו לו כימים אחדים

וכבר עמד על תמיהה זו הגאון הצדיק ר' אליהו לאפיאן זצ"ל בספרו "לב אליהו" ויישב זאת במשל ממש קולע לאדם שישב במסעדה, וניגש אליו המלצר ושואלו מה כבודו מזמין לאכול? אמר לו אני מאוד "אוהב דגים" הבין המלצר שזה מה שהוא רוצה, ומיד הלך להביא לו את מבוקשו והנה עומד אדם מהצד ורואה את כל הדו שיח ביניהם וחשב אותו אדם לעצמו אם אדם זה אוהב דגים כנראה שהמלצר יביא לו אקוריוס עם כל מיני סוגי דגים כדי שיוכל להשתעשע איתם שהרי זה שהוא אוהב... והנה לתדהמתו רואה את המלצר חוזר עם מגש שעליו יש דגים ובהם נעוץ מזלג וסכין, ולא עבר הרבה זמן וכבר אותו אדם שהזמין הספיק לממש תאוותו ולמלא את בטנו... מתפלא אותו אדם וכי זה שאוהב דגים ???! ולא עוד הרי הוא אוהב איך נותן שיהרגו אותם? אין זה כי האדם אנו אוהב את הדגים אלא שהוא אוהב את עצמו ורוצה לממש תאוותו לכן הוא מכבד את עצמו במנת דגים משוכחתי.

העולם כולו טועה ואמר הג' ר' אליהו כולם חושבים שאהבה פירושה היא תחושת נעימות הממלאת את האדם. וכשאומר ממש נעים לי לשבת בקרבת אדם "זה" נשמע שהוא אוהב אותו וזה ממש לא נכון כי לא הוא אוהב אלא האומר זאת פשוט אוהב את עצמו ונה' "לוי" לשבת לידו.

א"כ מהי אהבה אמיתית? אהבה אמיתית היא זו אשר מעוררת את האדם להעניק לחברו עזרה ולהשפיע עליו כל טוב וכמו שרואים שההורים הם האוהבים הגדולים לילדים למה באמת? אלא כיון שההורים מגיל קטן משקיעים ונותנים לילדים ממילא הם הכי אוהבים שזה הא בהא תליא...

ולפי כל האמור מיושבת השאלה בשופי יעקב אבינו אהב את רחל אהבה אמיתית ואם התורה מעידה לנו שיעקב אהב את רחל זאת אומרת שהוא חיפש רק לתת ולהעניק והייתה זו אהבה רוחנית טהורה שכל מטרותיה היו לשם שמיים ולכן יעקב לא הרגיש את שבע השנים אלא רק כימים אחדים.

מדרש ואגדה בעניין ליבון הנשמה

שינונו במס' עז' (דף עה): הלוקח כלי השמיש מן העכו"ם את שדרכו להטביל יטביל, להגעיל יגעיל, ללבן באור ילבן". פירושו: אדם שקנה כלי מעכו"ם והעכו"ם ישתמש בכלי זה בסעודה או בישל בו, אז תלוי אם השתמש בו בצונן מספיק טבילה אם ישתמש בו ברותח צריך הגעלה (במים רותחים) אבל אם הוא צלה בו בשר טריפה או כבר צריך ליבון (באש) והיינו כמו שבלע איסור באש יבשה בלא מים כך פולטו באש יבשה דווקא והיינו ליבון.

אומר ר' אליהו לאפיאן זצ"ל בספר לב אליהו (פר' כי תצא) שלא רק אדם שקנה מעכו"ם צריך לעשות ליבון אלא כל יהודי שעובר עבירה הרי הוא מטמטם את ליבו וטומאת העבירה נכנסת באיברי הנפש והוה מה שאמרו חז"ל אם עשית חבילות של עבירות שעה כנגדן חבילות של מצוות כלומר: ברגע שאדם עובר עבירה ליבו מתכסה בעוד קליפה ועוד קליפה של טומאה וכל ידי שאדם עושה מצוות כל מצווה מקלפת קליפה וכן על זו הדרך...

ולא רק עשה עבירה במזיד ליבו נאטם אלא אף אם עבר עבירה בשוגג והראייה מהא באיתא במדרש: "שאלו להכמה נפש החוטאת מה תהא עליה, אמרה, נפש החוטאת תמות, שאלו לתורה נפש החוטאת מה תהא עליה, אמרה יביא קורבן ויתכפר. שאלו לקב"ה נפש החוטאת מה תהא עליה אמר יעשה תשובה ויתכפר ע"כ. וחייב לומר שנפש החוטאת פה לא מדובר במזיד אלא בשוגג דאל"כ איך התורה אומרת שתביא קורבן והרי קורבן לא מביאים על מזיד בעל כחרך שמדובר בשוגג ובכל זאת רואים שנשאלו לחכמה היא אמרה תמות ולמה באמת הרי זה שוגג!?

אלא הפשט כיוון דעבירה סוף כל סוף היא כמו ארס של נחש = רעל ואם אדם ישתה רעל מה יועיל לו אם יגיד שלא ידע אחרי הכל הוא כבר שתה וזהו טבע שברא הקב"ה בעולם שאם אחד מכניס רעל בקרבו הרי הוא מרעיל את גופו בין בשוגג בין במזיד וכך אותו הדבר ברוחניות שאם עובר עבירה אפ' שהיה שוגג אבל סו' הטומאה חוזרת לנפשו ולכן החכמה אמרה נפש החוטאת תמות.

ואתו יסוד בדיוק מצינו אצל חנה ופנינה ידוע שחנה בתחילה הייתה עקרה וכל הזמן הייתה בוכה לקב"ה ומתפללת שיזכה אותה לבנים ואומרים חז"ל שפנינה הייתה מתגרה בה ועוקצת אותה ואומרת לה לי יש ילדים ולך אין וגם כשהיא הייתה רואה שה' היה מביא לה מנה כפולה היא הייתה שואלת אותה מה את צריכה שתי מנות והרי את לבד ואין לך ילדים וכן כשהייתה שולחת את הילדים שלה ללמוד הייתה שואלת את חנה נו שלחת כבר את הילד ללמוד וכו' וכו'. ואומרים חז"ל שפנינה לשם שמים נתכוונה ולא ח"ו לצערה ואכ' הקושיא הגדולה מדוע פנינה נענשה?

אלא אומר רח' יסוד גדול מאוד אדם מכניס ידו לאש ואפ' בכדי להוציא חפץ שנפל לו שם תמיד ירצה או לא ירצה הוא יקבל כוויה ומה כיוון ש אש זה אש ולא משנה למה הכנסת את היד...אותו הדבר בדיוק זה בין אדם לחברו אומר הקב"ה אם פגעת בחבר שלך ואפ' שזה לטובתו סוף סוף התעסקת באש ולכן פנינה נענשה ולכן ר' רחומי נענש.

וזוהו מה שאמר לנו הרב לפיאן שכשאדם עובר עבירה ואפ' בשוגג זה מטמא את נפשו ומטמטם את ליבו ולכן כל אדם צריך לעשות ליבון והיינו שיעשה הרבה מצוות כדי שוירידו לו את הקליפות וישאר ליבו זך וגקי מעבירות...

מועד במזעדין

מהלכות טבילת בלים (ג')

הרב ראובן בן משה שליט"א

- אין חייבים בטבילה אלא כלי סעודה בלבד, ובכללם כל הכלים המשמשים את הסעודה ממש כגון צלחות, סכו"ם, כוסות, קערות הגשה, מלחיה, וכל כיו"ב. וכן כלים המסייעים להכנת האוכל לאכילה כגון סירים, מחבתות ומכסיהם, רשתות ושפודים לצלייה, סכינים לחיתוך ולקילוף פירות וירקות, פומפיה ומגדרת לפירות וירקות או לגבינה, וכן מכתשת ועלי לריסוק אגוזים וכדו', וכן כלים להרתחת מים וכל כיו"ב בכלים ג"כ בכלי סעודה וחייבים בטבילה.
- כלים שעומדים על השולחן לנוי או לטיעו צדדי בסעודה כגון מחזיק מפוינים וכדו' פטור מטבילה.
- כלים שמויעדים לתקן חלק מהמאכל אך עדיין צריך שלב נוסף של עיבוד כדי להכשירו לאכילה, כגון סכין של שחיטה, מטחנת קפה, מערוך וכלים ללישת בצק, יש מח' גדולה בפוסקים אם חייבים בטבילה או לא ולהלכה דעת הבן איש חי (ש"ב מטות י, יב, יג) להחמיר להטבילם בלי ברכה. אולם דעת הגרע"י שליט"א (הלכ"ע ח"ז עמ' רסו, רסז) להקל שפטורים מטבילה.
- כלי שלא בא במגע ישיר עם האוכל כגון פותחן שימורים, חצובה שעליה מעמידים את הסירים, כיריים חשמליות וכל כה"ג פטורים מטבילה. - אולם שמשתמשים בו לפעמים לאוכל חייב בטבילה וצריך להטבילו כשהסכינים שלו פתוחים. - כלי לאחסון מאכלים כגון כדים מזכוכית לאחסון יין וכן כלים לאחסון סוכריות וכדו' הכרעת האחרונים שיטבילם בלא ברכה. ואם הדרך שלפעמים מביאים אותם לשולחן ואוכלים מהם חייבים בטבילה בברכה.
- כלים שבקו שניה או יין וכדו' (וכן צנצנות שימורים וכדו' העשיות פה או זכוכית, הכרעת הפוסקים שאין צורך לחתוך ולרוקן המזון מתוכם בשימוש הראשון ויש אומרים שלא ירתחם ע"ג האש לאחר פתיחתם (הגרשו"א). אם משתמש בהם שימוש חוזר [שאינו לאחסון בלבד] יש המצריכים טבילה ואף בברכה, ודעת מרן הגרע"י שיטבילם בלא ברכה (ובכלי זכוכית אפשר להקל במקום צורך). אולם לדעת האגר"מ ומרן הגר"ב צ"א ש"א אינם צריכים טבילה כלל כיון שמעיקרם נעשו לשימוש חד פעמי ולא נחשבים כלי, ורק מכה מחשבת הישראל להשתמש בהם שימוש חוזר קיבלו חשיבות של כלי, וא"כ הם בכלל הדין של גמרו ביד ישראל' ופטורים מטבילה.
- דין זה הוא דווקא בכלים ח"פ שאין בהם שינוי מהותי בעת פתיחתם וכגון שפתיחתם ע"י מכסה הברגה, אולם קופסאות שמורים מפה שפתיחתם נעשית ע"י חיתוך הפח למלמעה לכו"ע מותר להשתמש בהם שימוש חוזר ללא טבילה, מכיון שאינם ראוים כלל לשימוש כאשר הם סגורים ונעשו ראוים לשימוש רק לאחר פתיחתם ודבר זה נעשה ע"י הישראל והוי גמרו ביד ישראל ופטור.
- כלים מיועדים לשימוש חד פעמי ומיוצרים ע"י גויים מחומרים המחייבים בטבילה, כגון תבניות אלומיניום וכדו', אם משתמש בהם בפועל לשימוש חד פעמי, לכו"ע פטורים מטבילה. אך אם משתמש בהם שמוש חוזר לדעת הגרשו"א ואיירבך והגר"ש וזונו מתחייבים בטבילה. ולדעת הגרע"י שליט"א יטבילם בלא ברכה, (ומסתבר שבזכוכית כגון בבקבוקי יין וכד' אפשר להקל). ולדעת האגר"מ ומרן הגר"ב צ"א ש"א אינם צריכים טבילה כלל, דחשיב כלי שגמרו ביד ישראל כיון שקבלו חשיבות כלי רק ע"י מחשבת הישראל לשימוש חוזר.

סולם

"ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בראשית כח, יב) עשוי שליכות של יבנות מלמטה ועד למעלה, ובכדי שהאדם יוכל לעלות עליו ולהגיע לראשו צריכים להעמידו בשיפוע ולהשעינו על הקיר. בדומה לכך הוא סדר העבודה של האדם בעלייתו והשגותיו בעבודת הבורא ית' שאינה יכולה להיות בבת אחת כי אין בכח האדם להכיל אורות הקדושה בלי יזכך חומר גופו החומרי בהכנות והכוננת רצונותיו ותאוותיו הגשמיים לקדושה בהדרגה לפי כוחו וגדילתו מיום ליום ועל דרך מה שנאמר (איוב לה, ז): "ורוב שנים יודיעו חכמה". שבכל שלב של גדילתו נעשה מוחו מוכשר יותר להשגת חכמה עמוקה וזכה יותר. וכן נאמר (בראשית כד, א): "ואברהם זקן בא בימים" ודרש בספר הזוה"ק (קטט, א), שאברהם אבינו ע"ה השתוקק להתקרב להקב"ה כל ימיו אך לא השיג את כל המדרגות העליונות בבת אחת אלא אט אט במשך כל הימים. והמידה העיקרית המועילה לעליה הרוחנית היא מידת ההכנעה והענווה להישען על דברי רבותינו הק' ולכפוף קומתו מתוך קבלת עול וזכה יתעלה בתורה הק', וכלשון נוסח התפילה (ע"פ ברכות י"ג, א) "ונפשי כעפר לכל תהיה (זהו הכלי להיות גם) פתח ליבי בתורתך". עפ"י אלפי ישראל – הדומם (כת"י)

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

עמרם איתן בן פריחה ז"ל * ראובן בן חיה לאה ז"ל * יוסף בן יחיא ז"ל * ניסים בן שפרה ז"ל * אברהם בן סוזאן שושנה ז"ל * שלום בן מרגלית דוד ז"ל * מרת בולור כוריה בת זרין ע"ה * תאג'ה בת רבקה ע"ה * אסתר בת חנינה ע"ה * מזל בת חכם אברהם ע"ה * יוכבד בת שושנה ע"ה * זוהרה כרוד בת כמר ע"ה * פינה בת אמיליו ע"ה * רייזל שושנה בת משה ע"ה * סלחה בת אסתר ע"ה * מרים בת יחיא ע"ה * רימה בת תפאחה ע"ה * ויקטוריה בת לונה ע"ה * יפה בת מרים ע"ה * רינה בת סעדיה ע"ה *

ת.נ.צ.ב.ה.

מאורי ישראל

רבי שמואל אליעזר הלוי אידלס - המהרש"א

המהרש"א נולד בשנת ה'שט"ו בקראקא. היה מצאצאי ר' יהודה החסיד, ור' יהודה ליוואי הזקן מפראג. בהיותו בגיל 30 הורי אשתו יסדו ישיבה גדולה והעמידוהו בראשה. למד ולימד כ- 20 שנה בעיר פוזנ. כמות הוקרה לחותנתו על שכללה אותו ואת הישיבה בכספה, חתם את עצמו בשמה - אידלס, לאחר הסתלקותה כיהן כרב בעיר חלם במשך 10 שנים.

לבסוף נקרא לעיר אוסטראה והקים ישיבה, בה למדו אלפי תלמידים. כיון שהמקום לא הכיל את הרבים שנהרו לישיבתו, החליטה הקהילה לבנות ישיבה חדשה גדולה ומרווחת. בהתאסף אנשי הקהילה ונכבדיה למכירת הנחת אבן היסוד, הגיע אל השמש אדם עני וביקש שיקנה עבורו את המצווה מבלי שהציבור ידע את זהותו. השמש עשה כדבריו והלה שזכה במצווה, ביקש לשמש לכבוד את המהרש"א בהנחת האבן. לאחר שהקהל שב לביתו, ביקש המהרש"א את השמש לגלות לו מי האיש שכיבד אותו. בהגיע האיש אל המהרש"א, סיפר כי איננו עשיר ועשה זאת כיון שאין לו בנים. המהרש"א ברכו שה' יזכהו בבן זכר שילמד בישיבה הזאת שתיבנה. אשתו, אכן נתעברה ובהיות הנער בר מצווה הביאו אביו לישיבה הנ"ל. כיון שהגבאים לא הסכימו לקבלו עקב גילו הצעיר, נכנס אביו אל המהרש"א ולאחר שהזכיר לו את המאורע קיבלו המהרש"א לישיבה.

גדולי הדור באו עם המהרש"א במשא ומתן בענייני הלכה. הוא התפרסם כגאון הדור ותיקן תקנות לחיזוק היהדות. חיבוריו על הש"ס נתקבלו על כל גדולי הדור, ויש הטוענים כי נכתבו ברוח הקודש. היה מכניס אורחים ועל משקוף העליון של דלת ביתו היה חקוק "בחוף לא ילין גר, דלתי לאורח אפתח".

במסכת קידושין (לא, ב) כתב שגם על אדם חי אומרים "זכרונו לברכה", ובברכות (מז, א) כתב לא להאריך באשמי יותר מדאי אף-על-פי שזכה לאריכות ימים, כי לפעמים "אריכות ימים ושנים יותר מדאי נמי אינן טובים". הסתלק בה' בכסלו ה'שצ"ב.

"אחותנו את היי לאלפי רבבה"

הננו בזאת לברך בלב נרגש ומתוך הודאה להשי"ת

לרגל ייסוד ופתיחת כולל "שערי בינה" אשר ישכון כבוד בקרית עקרון

ולעומד בראשו, גברא רבה בתלמוד ובהלכה, שמו יצא בכל עבר

הרב הגאון אביחי יששכר שליט"א

מי יתן ויהא זה בבחינת "החוט המשולש לא במהרה ינתק"

וידיה המקום בית גדול לה' להפצת אור היראה ולהרמת קרן התורה

בברכת התורה

נשיא המוסדות וראשי הכוללים "דרכי תורה" ו"שערים

המצויינים", ההנהלה והאברכים

הרב יוסף אנקרי שליט"א

ידיעת פי שלום אהלך

להיות ולהיות באמת!

פעם, שאל אחד האברכים שזכה לבן זכר, אחרי שנים שהתפלל לכך, את אחד מגדולי ישראל, "יאמר לי רבי באיזה גיל צריך להתחיל לחנך את בני ?", ענה לו הרב "איחרת ב- 20 שנה!". אמר אותו אברך לרב, סליחה כבוד הרב, ודאי לא הסברתי לרב את השאלה כראוי, נולד לנו בן לפני כ- 20 חודש, בן זכר, אחר שנים של תפילות רבות, ... אי אפשר היה שלא להרגיש, שדמעות חנקו את גרונו של האברך, תוך שהוא מנסה להבהיר לרב, כי מדובר בחודשים ולא שנים, ענה לו הרב, ידעתי בני ידעתי, ותדע שגם אני לא חסכתי תפילות לבן הזה, אך אכן לפני 20 שנה היה צריך להתחיל לחנך אותו. שחינוך הבן מתחיל בחינוך אביו! אך אין מה להתיאש, עם רצון חזק כמו שלך לחנך את הבן, אתה תדביק את ה- 20 שנה! הדמעות שחנקו את גרונו, הם הערובה להצלחת החינוך לבנך!. ואתן לך מפתח שיעזור לך בחינוך הבן. תדע שיותר ממה שהבן יקשיב למה שתאמר לו, הוא יקשיב לדמעות שחנקו את גרונו, כי מהם הוא ילמד שמה שאמרת זו האמת הפנימית שלך וראוי להשקיע את חייו באמת הזו. הקדוש ברוך הוא חנן את הקטנים במשקפים, המסננות את "הכאילו" ומעבירות לליבם את האמת הפנימית של המחנך שלפיה הוא חונך.

מהנעשה בבתי מדרשנו

בשעה טובה נפתח כולל "שערי בינה" בקרית עקרון בראשות הרה"ג אביחי יששכר שליט"א. המפורסמות אינן צריכות ראייה, וב"ה שמו של ראש הכולל נודע בגדולתו בתורה ובפסיקותיו לרבים. הכולל החדש הוא השלישי במספר במוסדות "דרכי תורה" בנשיאותו של הרה"ג ישראל מחפז שליט"א, והוא מצטרף לשני הכוללים הקיימים, הכולל הותיק "דרכי תורה" בראשות הרה"ג אמנון לימאוי שליט"א, וכולל "שערים המצויינים" שנפתח בזמן קיץ התש"ע בראשות הרה"ג רונן גולן שליט"א. בשלושת הכוללים מסתופפים עשרות אברכים בני עלייה שעדיים לגדולות לסמיכה ולהוראה ולהפצת התורה בישראל. הר"ר יניב בנא מאברכי "דרכי תורה" הוציא לאור חוברת נפלאה ובה סיכום הלכות בשר בחלב, דבר דבור על אופניו ע"פ שיטות הפוסקים. חוברת זו היא מפירות הלימוד ככולל שבו עסקו בעיון בהלכות אלו. ברכת רבני הכוללים שלוחה לרב המחבר שליט"א שזוכה להגדיל תורה ולהוציא לאור עוד ועוד חיבורים וספרים.

© כתובת המערכת: רח' מרגולין 12, רחובות טל' 08-9452903. פקס: 08-9452903. דוא"ל: salami@bezeqint.net

שאלות לבית ההוראה: הרה"ג אמנון לימאוי שליט"א - 052-7656488 הרה"ג אביחי יששכר שליט"א - 050-4130321

מפעילויות ביהמ"ד: כוללים לאברכים מצויינים • בימדי להוראה לרבנות • כולל ערב • כולל הדף היומי • הנצחה לעני הנפטרים. תרומות בעבור מצות החזקת התורה וכן להקדשות והצנחות בעלון ניתן להפקיד בבנק הדואר ח-ן 8795528 דרכי תורה

דוא"ל להארות והערות, והצטרפות לרשימת התפוצה של המהדורה המקוונת בדוא"ל: Darchait@shtaygen.co.il